

**ИЗСЛЕДВАНЕ ЗАВИСИМОСТТА НА РОДИТЕЛСКОТО ОТНОШЕНИЕ И
РИСКОВОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ДЕТСКО-ЮНОШЕСКАТА ВЪЗРАСТ**

Нели Бусарова

гр. Пловдив, България

**RESEARCH ON THE DEPENDENCY OF THE PARENTS ATTITUDE AND THE RISKY
BEHAVIOUR WITH CHILDREN AND ADOLESCENTS**

Neli Busarova

the town of Plovdiv, Bulgaria

ABSTRACT:

The research of two groups of children with a risky and non-risky behavior in the relationship parent-child shows that the education of children is a decisive factor for their psychological development. The established tests and surveys with the parents used in the research reflect the precision of the diagnosis of the parental attitude to the children. The received results show in an undisputed way the solving of the tasks set before the research.

Key words: neuroticism, depressiveness, aggression

Увод:

Развитието на човека е жизнена перспектива и динамична система, образуваща се от взаимодействието на съзряването и научаването, от амалгамата – физически, психически и социални процеси. Промените в развитието са резултат от съвкупното влияние на биологически, психологически, социални, исторически и еволюционни фактори, които на свой ред зависят от хронологията на въздействието им.

Някои от процесите на развитието са свързани до голяма степен с влиянието на обкръжаващата среда, състояща се от множество системи на различни нива. Психологическото и социално развитие на детето през всички негови периоди на развитие е не само личностен, но и социален проблем, който трябва да бъде правилно насочван, психологически стимулиран и направляван в съответствие с потенциала на индивидуалната личност. Детското развитие зависи до голяма степен от това доколко и как са дефинирани правилата за общуване в семейството. Децата с рисково поведение показват съществени индивидуални различия, както по характер на поведение, така и по психологическа характеристика /Батоева и Д. Гюров/.

Цел, задачи, хипотеза, предмет и обект на изследването:

Цел: Изследване на семейства и деца с рисково и нерисково поведение, както и промените, съпътстващи отношенията родител - дете.

Задачи:

1. Да се проучат две групи лица с рисково и нерисково поведение на родителите и техните деца.
2. Да се използват утвърдени тестове за уточняване диагностиката на родителското отношение към децата.
3. Да се сравнят получените резултати с FPI.

Хипотеза: Предполагаме, че родителското отношение оказва влияние върху рисковото поведение на подрастващите.

Обект: Родителите и техните деца с наличие и без наличие на рисково поведение.

Процедура: Въпросник и анкетните карти бяха раздадени на участниците от две среднообразователни училища на гр. Пловдив на 12 – 15-годишни ученици и техните родители в извънкласно време. Децата бяха разделени на две групи:

- **Основна** – деца с рисково поведение и родителите им
- **Контролна** – деца с нерисково поведение и техните родители.

Анализ на получените резултати от изследването

Таблица 1 - приложение в папка

От анализа на Таблица 1 се вижда, че **безрисковите семейства** демонстрират едно интегрално емоционално отношение към детето си. Те харесват детето такова, каквото е то самото, уважават индивидуалността му и му симпатизират. Родителите обръщат внимание на своето дете, като се интересуват от него и неговите интереси. Те се интересуват във висока степен от заниманията и плановете на детето, стремят се да му помагат, оценяват също така неговите интелектуални и творчески способности и изпитват чувство на гордост от него. Родителите от безрисковите семейства поддържат едни симбиотични отношения между тях и детето – помагат му, стимулират го, защитават го от опасностите. Родителите поддържат една средна степен на авторитарност, основаваща се на разбирателство и взаимна компромисност. Като цяло тези родители вярват в силите на своето дете, подкрепят детето в неговите изяви, като му осигуряват оптимални условия за това.

При **рисковите семейства** отношението към децата е по-скоро негативно. Този тип семейства определяме като семейства с рисково за децата си поведение. Самите родители не вярват в успешното бъдеще на децата си, оценяват ниско успехите им и не ги стимулират. Общо взето родителите демонстрират занижен интерес към своето дете. Тези родители не поощряват инициативността на детето си и не го приемат за техен равен; самите те се държат на разстояние от детето си, не полагат достатъчно грижи за израстването му. Този тип родители не оказват подкрепа на децата си, не са отговорни към техните интереси, желания, плановете за живота, амбиции, не ги насърчават във връзка с техните интереси и постижения. Според оценките, можем да смятаме, че тези семейства определено са рискови с поведението си.

Таблица 2 - приложение в папка

Резултатите от Таблица 2, въз основа на многофакторен личностен въпросник, наречен FPI от авторите Крилов и Корози, показват следното:

1. **Безрисковите семейства:** Децата от този вид семейства показват положително отношение в своето личностно развитие. Наблюдават се средни и над средни стойности относно скалите – общителност, уравновесеност, откритост, екстравертност. Тези деца показват по-висока степен на социална адаптация и желание за контакт, потребности от задоволяване на тези желания. Тези деца са добре развити, самокритични към себе си, открити и комуникативни са, като цяло отворени за света. При тези деца степента на отрицателните психологични характеристики невротичност, раздразнителност, депресивност, лабилност показват ниски степени на проявеност.

Предполагаме, че подрастващите без рисково поведение (от типа FPI) са по-често с проявено желание за комуникативност, общителност и уравновесеност.

2. **Рисковите семейства,** съответно рисковите деца и тяхното личностно развитие: При тях скалите: невротичност, раздразнителност, интровертност, лабилност, депресивност, агресивност показват завишени стойности – такива около и над средните.

Докато положителните скали: общителност, откритост, екстравертност, уравновесеност са около и под средните стойности. Това определено говори за деца в рисково поведение. При тях се изисква специално отношение и превантивни мерки за ограничаване и минимизиране на това поведение.

Предполагаме, че подрастващите с рисково поведение (от типа FPI) са по-често с проявена невротичност и спонтанна агресия.

Сравнителен анализ между родители и деца с рискови и безрискови проблеми

Наблюдава се съществена разлика между децата с рисково поведение и тези без рисково поведение. Децата с рисково поведение израстват в неспокойна семейна обстановка, те са невротични, тревожни, раздразнителни, неуравновесени и следователно напълно склонни към агресия спрямо околните. Децата без рисково поведение като цяло израстват в спокойна семейна атмосфера, те са социално контактни, комуникативни, екстравертни типове, отворени за света, справят се сами и са самокритични към себе си, изцяло уравновесени са и стабилни към себе си и околните. Тяхното поведение сред обществото е нормално и не предполага наличие на риск.

С това доказваме хипотезата, че характеристиките на родителското отношение и личностните характеристики са фактори за рисковото поведение на подрастващите.

Всички резултати от нашето изследване показват, че конкретизираната и синтезирана информация спомага за създаване на мерки за регулиране на родителското поведение спрямо децата, относно превенцията на рисковото поведение при децата от гимназиална възраст, което всъщност беше целта на изследването.

Изводи:

1. Децата от **рисковите семейства** са по-лабилни, съзряват по-рано, срещат по-големи трудности в живота. Те са по-раздразнителни и склонни по-често към агресия. Този тип деца се отличават с незадоволеност от материалните придобивки и са доста ограничени финансово.
2. Децата от **безрисковите семейства** се отличават със спокойствие, стабилност на характера, уравновесеност и комуникативност в обществената среда.
3. Анализът от тестовете и въпросниците за диагностиката на родителското отношение към децата показва категорично разрешаване на втората задача от изследването. Същото се отнася и за сравнителния анализ по теста FPI.

Литература:

1. Батоева, Д., Е. Драголова. Педагогическа и психологическа диагностика. Изд. „Аскони-издат”, С., 2001.
2. Гюров, Д. и Колектив. Модели на педагогическо взаимодействие. С., 2008.
3. Пенев, Р. Педагогическо образование на родителите. ИК „Д. Убенова”, С., 2002.